Wikipedia

Aya Sofya

Vikipediya, azad ensiklopediya

Bu məqalənin bəzi məlumatlarının mənbəsi göstərilməmişdir.
Daha ətraflı məlumat üçün məqalənin müzakirə səhifəsinə baxa və məqaləyə uyğun formada mənbələr əlavə edib Vikipediyanı zənginləşdirə bilərsiniz.

Aya Sofya (yun. Αγία Σοφία, türk. *Ayasofya*) — Türkiyənin İstanbul şəhərində yerləşən, əvvəl provoslav kilsəsi, daha sonra məscidə çevrilən məbəd. Qısa müddət muzey kimi istifadə olunub. Bizans dövrünə aid olan Aya Sofya Bizansın "qızıl əsrinin" simvoludur. Hazırda rəsmi olaraq **Ayasofya Böyük Məscidi** (türk. *Ayasofya-i Kebir Camii*) adlanır.

Aya Sofya

türk. *Ayasofya*
yun. Ἁγία Σοφία
lat. *Sancta Sophia*

41°00′30″ şm. e. 28°58′47″ ş. u.

Ölkə	Türkiyə
Şəhər	İstanbul
Yerləşir	Fateh, İstanbul
Aidiyyatı	537-1204 - Yunan Ortodoks Kilsəsi 1204-1261 - Katolik kilsəsi 1261-1453 - Yunan Pravoslav Kilsəsi 1453-1934 - İmperiya məscidi 1934-2020 - Muzey 2020-hal-hazırda - Məscid
Memar	Trallı Anfimi Miletli İsidor Memar Trdat
Sifarişçi	I Yustinian
Əsas tarixlər	324 - Konstantinin bazilikası 415 - Feodosinin bazilikası 537 - Yustinianın bazilikası

Mündəricat

Ümumi məlumat

Tarixi

Ümumi mənzərəsi

Həmçinin bax

Xarici keçidlər

Ümumi məlumat

1935-ci ildən indiyə qədər muzey kimi fəaliyyət göstərən Aya Sofya Bizansa şahidlik edib, Osmanlı dövrünün möhtəşəm və tarixi abidələrindən biri olaraq il boyunca bütün ölkələrdən gələn turistlər tərəfindən ziyarət edilir. Zamana meydan oxuyan nəhəng ölçüdə, iqlim şərtləri, zələzələlər kimi təsirlərlə yaranan aşınmaların günümüzdə çox incə və ehtiyatlı halda aparılan bərpa işləri ilə aradan qaldırılmasına çalışılır.

Tarixi

İnşasına 532-ci ildə başlanan Aya Sofyanın tikintisi üçün Efesdəki Diana məbədindən qırmızı porfir sütunlardan səkkiz ədəd gətirilib istifadə olunmuş,

dünyanın məşhur mərmər mədənlərindən də bura materiallar daşınmışdır. Xüsusən də Əyriboğaz adasından açıq yaşıl, Əlcəzairdən sarı rəngli, Siqadan çəhrayı, cənub-qərbi Anadoludan ağ qırmızı mərmərlər gətirilərək tikintdə istifadə edilmişdir. Gündə min usta və on min işçinin çalşması ilə 5 il 11 ay 10 günə inşaat başa çatmışdır. Aya Sofya müxtəlif dövrlərdə böyük təhlükələrlə qarşılaşmış, hündürlüyü 55,60 metr, eni 31,36 metr olan dövrün möcüzəsi kimi qiymətləndirilən qübbəsi genişliyi 1,1 metr olan 40 dirəyə söykənmişdir. Abidənin ağırlığını 40-ı aşağıda, 67-si yuxarıda olmaqla 107 sütun saxlayır, açılan 40 pəncərə onun bol işıq almasına səbəb olur. 2020-ci ildə Aya Sofyanın muzeydən məscidə çevrilməsi ilə bağlı qərar verilib. Abidəyə giriş ödənişli olması artıq ləğv edilib və bundan sonra da Aya Sofya bütün dinlərdən olan insanlar üçün hər zaman açıq olacaq.[1]

Ümumi mənzərəsi

Aya Sofya muzeyi Sultanəhməd meydanını dövrəyə alan Sultan Əhməd məscidi, Yerəbatan qəsri, Aya İrini kilsəsi, III Əhməd çeşməsi, Soyuq Çeşmə küçəsi arasında yerləşir.

Aya Sofya ətrafında aparılmış qazıntı işləri zamanı tapılmış Bizans sütunlarından nümunələr nümayiş etdirilən baxçadan keçib tikiliyə daxil olanları qapı üzərində görkəmli mozaikalar qarşılayarkən, sola ayrılan daş döşəməli rampa döngələrlə ilə ziyarətçiləri üstədəki qalereyaya aparır. Üst qatın sol tərəfində irəliləyənlər sərgi bölümünü, Aya Sofya qübbəsindən özülünə doğru ana məkanı seyr etmək imkanı əldə edir və Mustafa İzzət xətti Allah, Məhəmməd, Osman, Əbu Bəkr, Ömər, Həsən, Hüseyn lövhələri daha yaxından görünür. Üst qalereya çıxışının sağ tərəfində gəzməyə davam edənlər tavanı bəzənmiş uzun bir dəhlizdə irəliləyərək Cənub Qalereyasında yerləşən Mərmər Qapıya gəlib çıxırlar. Bu qapı girişinin sağında tavana yaxın bölümdə Deisis mozaikası yer alır. Bu kompozisiyada İsa, Məryəm və Vaftizçi İohan ilə birlikdə görülür.

Eyni qalereya ilə irəlilədikcə pəncərəyə yaxın bölümdə 4 xaçlı rəhbəri cərgəsində İstanbula gələn və burada vəfat edən latın mənşəli komandir "Henrikus Dandol"nın məzarı yerləşir. Cənub qalereyasının sonunda rast gəlinən divarda Məryəm, balaca İsa, imperator İoannes və imperatiriça Eirene (12-ci yüz il) mozaikası, Şimal qalereyasında imperator İsgəndərin mozaikası görülür. Ayasofya bölmələrində Bizansda ilk dövrə məxsus həndəsə və flora

	(müasir bina) 989 - Gümbəzi dağılıb 994 - Gümbəzi bərpa edilib 1453 - Məscidə çevrilib 1934 - Muzeyə çevrilib 2020 - Məscidə çevrilib
Tikilmə tarixi	532-537
Üslubu	Bizans memarlığı
Uzunluğu	82 m (269 ft)
Eni	73 m (240 ft)
Minarələri	4
Günbəzləri	1
Material	ağ daş, kərpic
Vəziyyəti	stabil, məscid kimi istifadə olunur
Rəsmi sayt	muze.gen.tr/muze-... (https://muze.gen.tr/muze-detay/ayasofya) (ing.)

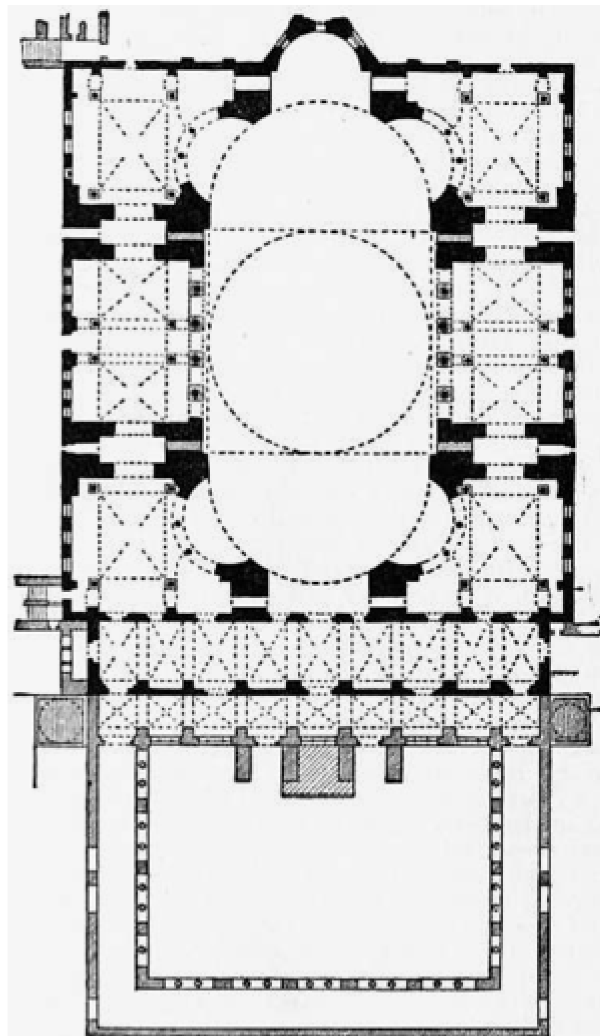
UNESCO Ümumdünya İrsi

Rəsmi adı: Historic Areas of Istanbul

Tipi	Mədəni
Kriteriya	i,ii,ii,iv
Təyin edilib	1985
İstinad nöm.	356 (http://whc.unesco.org/en/list/356/)
Dövlət	Türkiyə
Region	Avropa

mozaikalarının yerləşdiyi üst qalereyadan enərək ana sahəyə daxil oluruq.

Kilsənin *Britannika Ensiklopediyasında* nəşr edilmiş planı

 Vikianbarda əlaqəli mediafayllar

Həmçinin bax

- Məscid

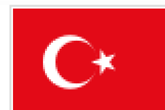
Xarici keçidlər

- Ayasofya hakkında geniş bilgi (http://ansiklopedika.org/Ayasofya) (türk.)

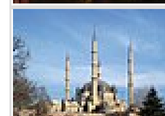

Türkiyə məscidləri

Adana	Adana Ulu məscidi • Adana Yeni məscidi • Xoşqədəm məscidi • Sabancı mərkəz məscidi • Yağ məscidi • 57-ci Alay Şəhidlər məscidi
Ankara	Arslanhane məscidi • Qocatəpə məscidi • Maltəpə məscidi • Məlikə Xatun məscidi
Diyarbəkir	Bəhram Paşa məscidi • Diyarbəkir Böyük Məscidi • Həzrəti Süleyman məscidi • Şeyx Məttar məscidi
İstanbul	Ərəb məscidi • Atik Əli Paşa məscidi • Atik Mustafa Paşa məscidi • Atik Validə məscidi • Bəyazid II məscidi • Bodrum məscidi • Dəftərdar məscidi • Dolmabaxça məscidi • Əski İmarət məscidi • Əyyub Sultan məscidi • Fateh məscidi • Fenari İsə məscidi • Firuz Ağa məscidi • Gül məscidi • Aya Sofya • Hirami Əhməd Paşa məscidi • İmrahor məscidi • Kalendarxana məscidi • Qara Əhməd Paşa məscidi • Qariyə məscidi • Kefeli məscidi • Kılıç Əli Paşa məscidi • Qoça Mustafa Paşa məscidi • Kiçik Məcidiyə məscidi • Laləli məscidi • Balaca Aya Sofya • Mihrimah məscidi (Ədirnəqapı) • Mihrimah məscidi (Üsküdar) • Molla Çələbi məscidi • əMəhəmməd Maarifi məscidi • Yeni məscid (İstanbul) • Nuruosmaniyə məscidi • Nüsrətiyə məscidi • Böyük Məcidiyə məscidi • Pertevniyal Validə Sultan məscidi • Rum Məhməd Paşa məscidi • Rüstəm Paşa məscidi • Şakirin məscidi • Sancaqtar Hayrettin məscidi •

	Şahzadə məscidi • Şəmsi Paşa məscidi • Sənan Paşa məscidi • Sokollu Məhməd Paşa məscidi • Süləymaniyə məscidi • Sultan Əhməd məscidi • Təşviqiyə məscidi • Vəfa Kilsə məscidi • Yavuz Səlim məscidi • Yeni Validə məscidi • Ulduz Həmidiyyə məscidi • Zal Mahmud paşa məscidi • Zeynəb Sultan məscidi • Zeyrək məscidi
İzmir	Başdurak məscidi • Hisar məscidi • Kestanepazarı məscidi • Salepçioğlu məscidi • Aydınoğlu Mehmet Bəy məscidi• Konak məscidi • İsa bəy məscidi
Başqa vilayətlərdə	Bəyazid I məscidi • Bursa Ulu məscidi • Divriği böyük məscidi • Harran Ulu məscidi • Əmir Sultan məscidi • Fateh məscidi • Kazdağlı məscidi • Murad Paşa məscidi • Əski məscidi • Ömər Paşa məscidi • Səlimiyyə məscidi • Təkəli Məhməd Paşa məscidi • Üç Şərəfəli məscidi • Yanıq məscid • Yaşıl məscidi • Mənuçöhr camisi
	Kateqoriya – İslam Türkiyədə – Osmanlı arxitekturası – Ölkələrinə görə məscidlər

1. Aya Sofyada ilk Cümə namazı iyulun 24-də qılınacaq (https://virtualaz.org/cemiyyet/165289)